УДК 327:329(560)

Паюк К. А.*

ПОПУЛІЗМ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ТУРЕЧЧИНИ У XXI СТ.

Анотація. Популізм є одним з найважливіших чинників, що впливають на зовнішню політику Туреччини у XXI ст. За цей період Партія справедливості та розвитку кілька разів рішуче змінила як загальну зовнішньополітичну стратегію, так і конкретні зовнішньополітичні інструменти. Анкара еволюціонувала від існування у якості зразка ісламської демократії до моделі авторитаризму; від вестернізації до антивестернізації; від «нульових проблем із сусідами» до схильної до використання сили зовнішньої політики. Концепція популістської зовнішньої політики є найкориснішим інструментом для пояснення цих драматичних перетворень та різких зрушень за правління тієї ж партії.

Ключові слова: популізм, зовнішня політика Туреччини, Партія Справедливості та Розвитку, неоосманізм, Ердоган.

Abstract. Populism is one of the most important factors influencing Turkey's foreign policy in the 21st century. During this period, the AKP has repeatedly made major changes to both its overall foreign policy strategy and its specific foreign policy instruments. Ankara has evolved from being a model of Islamic democracy to a model of authoritarianism; from Westernization to Anti-Westernization; from “zero problems with neighbors” to foreign policy prone to use force foreign policy. The concept of populist foreign policy is the most useful tool for explaining these dramatic transformations and dramatic shifts in the rule of the same party.

* аспірант, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Keywords: populism, Turkey's foreign policy, AKP, neo-Ottomanism, Erdogan.

Аннотация. Популизм является одним из важнейших факторов, влияющих на внешнюю политику Турции в XXI в. За этот период Партия справедливости и развития несколько раз решительно изменила как общую внешнеполитическую стратегию, так и конкретные внешнеполитические инструменты. Анкара эволюционировала от существования в качестве образца исламской демократии до модели авторитаризма; от вестернизации к антивестернизации; от «нулевых проблем с соседями» к склонной к использованию силы внешней политики. Концепция популистской внешней политики является полезным инструментом для объяснения этих драматических преобразований и резких сдвигов в правлении одной и той же партии.

Ключевые слова: популизм, внешняя политика Турции, Партия Справедливости и Развития, неоосманизм, Эрдоган.

Постановка проблеми. Популізм як чинник, що впливає на зовнішню політику держави, вивчається на протязі останніх 40 років, проте вивчення саме турецького прикладу популізму не має довгої історії. Проте, для аналізу зовнішньої політики Туреччини, яка є одним з найважливіших зовнішньополітичних партнерів України, це має дуже велике значення, як академічне, так і суто практичне.

Мета статті полягає у аналізі чинника популізму у формуванні зовнішньої політики Туреччини на протязі 2000-2018 рр.

Слід помітити, що вітчизняна історіографія проблеми популізму взагалі не є дуже широкою. Українські дослідники вивчають або теоретичний аспект проблеми [1; 2], або її історичний аспект [3; 4]. Досліджень, присвячених популізму у зовнішній політиці Туреччини, у вітчизняній історіографії автор не знайшов. Що стосується англомовної

історіографії проблеми, то слід виділити дослідження Б. Узпека и Н. Ясара [5], Е. Балти [6] та Й. Оздеміра [7].

Популізм – давнє й широко обговорюване політичне явище. Зазвичай це сприймається як нездужання демократії або, принаймні, дестабілізуючий фактор у політиці. Популістів розглядають як авторитарних демагогів, які роблять що-небудь, щоб апелювати до емоцій електорату, щоб отримати підтримку населення [8, с. 39-40]. Епоха класичного популізму була у 1930-1970-х роках, а Перон в Аргентині, Карденас у Мексиці або Варгас в Бразилії вважаються найкращими зразками класичних народників. Ця класична епоха популізму характеризувалася економічним націоналізмом, розширенням держави, індустріалізацією з ціллю імпортозаміщення та економічним перерозподілом на користь робітничих класів [9]. Коли класична популістська епоха закінчилася, науковий інтерес до цієї теми згас, але він знову виник у 90-х роках через появу нових типів народництва, таких як радикальний правий популізм у Західній Європі, націоналістичний популізм у Східній Європі та неоліберализм в Латинській Америці [10, с. 235]. Цей погляд стосується переважно популізму в країнах третього світу. Однак, вивчаючи турецький випадок, можна продемонструвати, що нові види народництва не виникають виключно в Латинській Америці.

Популізм - це значною мірою спірне поняття, і немає згоди щодо його визначення. За Кеннетом М. Робертсом [11, с.112], ми можемо виділити щонайменше чотири різні підходи до популізму. По-перше, існує історична / соціологічна перспектива , яка підкреслює «багатокласні коаліції», які зазвичай виникали на ранніх етапах індустріалізації, прокладаючи шлях до популізму. Цей підхід був більш корисним для розуміння класичного популізму, особливо в Латинській Америці. Однак він значною мірою був дискредитований, коли популізм знову виник у 1990-х роках у неоліберальну епоху.

По-друге, є економічна перспектива, яка порівнює популізм з фіскальною безвідповідальністю та експансіоністською чи перерозподільною політикою, прийнятою державою у відповідь на всенародний тиск. Цей підхід також був дискредитований, оскільки нові популісти 1990-х та 2000-х років впроваджували фіскальну економію та інші види неоліберальної економічної політики.

По-третє – ідеологічна перспектива, яка стара, але все ще використовується деякими науковцями. Вони розглядають популізм як ідеологічний дискурс, що виражає протиріччя між «народом» та «блоком влади». Наприклад, Франциско Панізза [12, с. 221] вирішує визначити популізм як антисистемний дискурс, який розділяє суспільство на два: «народ» (плебс) проти «іншого» (зазвичай еліти). Кас Мадде [13, с. 543] також описує популізм як «ідеологію», яка розглядає поділ суспільства на дві антагоністичні групи: «чисті люди» проти «корумпованої еліти». У своїх дослідженнях Лакло [14] описує популізм як політичний проект, а не політичний стиль і фокусується на процесі побудови «народної ідентичності». Дженніфер Н. Коллінз [15] також розглядає популізм переважно як процес побудови ідентичності.

І нарешті, є політична перспектива , яка є новішим підходом. Вчені, які особливо зосереджуються на нових видах популізму, вважають за краще визначати популізм як політичний стиль, чи політичну стратегію. При такому підході популізм зазвичай описується як політична мобілізація зверху вниз через персоналії лідерів, які обходять або підпорядковують інституційні форми політичного посередництва. Найвідоміший вчений, який підтримує такий підхід, Вейланд, визначає популізм як політичну стратегію, за допомогою якої лідер-персоналіст шукає або здійснює політичну владу, засновану на прямому, беззмістовному, неінституціоналізованому способі та отримує підтримку від неоднорідної маси людей, які здебільшого неорганізовані [16; 17; 18]. Алан Найт [19, с. 223] також пов'язує популізм з політичним стилем, що передбачає

публічно заявлений зв’язок з «народом», менталітетом «їх і нас», а часто і періодом кризи та мобілізації. Такі вчені, як Майкл Казін [20] та Дані Філк [21], також розглядали популізм як стиль, але, як правило, орієнтований на його риторичні характеристики, особливо її схильність до спілкування з масами простим та прямим способом.

Це дослідження значною мірою використовують політичну перспективу популізму. Не тільки ця політична перспектива є найбільш корисною для розуміння конкретно нових форм популізму, це також стосується економічних основ популізму. Як один з найвідоміших науковців політичної точки зору, Робертс [11, с. 88] придумав дуже всебічне визначення. За його словами, популізм передбачає:

- персоналістичний та патерналістичний тип політичного керівництва;
- неоднорідна багатошарова політична коаліція, зосереджена в нижчих класах суспільства;
- процес політичної мобілізації зверху вниз, який або обходить інституціоналізовані форми політичного посередництва, або підпорядковує їх більш прямим зв'язкам між лідером і масами;
- розпливчаста або еклектична ідеологія, що характеризується дискурсом, який вихваляє нижчі класи або є антиелітарними та / або антистабілізаційними;
- економічний проект, який використовує широко розповсюджені або клієнтські методи для створення матеріальної бази для народної підтримки.

Усі ці п’ять характеристик добре підходять для опису правління Ердогана / ПСР в Туреччині.

Турецька зовнішня політика протягом «холодної війни» була обмежена і в значній мірі передбачувана: вузькоспрямована на національну безпеку і збереження недоторканності її кордонів при збереженні прозахідної орієнтації.

Як така Туреччина прагнула членства у ключових західних багатосторонніх рамках (Рада Європи, ОЕСР та НАТО) з метою вдосконалення своєї переговорної спроможності; підвищення її безпеки та статусу та компенсації відносної відсутності незалежної зовнішньої політики. Членство в цих євроатлантичних інститутах також дозволило турецьким політикам затвердити свою приналежність до західної культури.

Кінець холодної війни у початку 1990-х рр. надав Туреччині можливість проводити більш незалежну політику, але вона залишалася переважно орієнтована на Захід до кінця 2000-х років, включаючи перші п'ять років правління уряду Партії справедливості та розвитку (ПСР). на чолі з прем'єр-міністром Ердоганом – партією з корінням в антизахідній традиції політичного ісламу.

Партія ПСР спочатку йшла ліберальним інтернаціоналістичним шляхом, домагаючись членства в Європейському Союзі (ЄС) та приймаючи реформи, спрямовані на демократизацію політичної системи Туреччини в поєднанні з «пакетами гармонізації» ЄС. Партія також залишалася відданою альянсу НАТО, визначальною рисою стосунків Туреччини із Заходом після Другої світової війни.

Починаючи з другого терміну ПСР у 2007 році, Туреччина різко відхилилася від західної орієнтації, оскільки ствердження гегемонічної ролі на Близькому Сході замінило інтеграцію із Заходом як центральну мету зовнішньої політики Туреччини. Крім того, зовнішня політика ПСР стала суперечливою та непередбачуваною. На сьогоднішній день зовнішньополітична база ПСР розвивалася через три окремі фази: фаза ліберального інтернаціоналізму, що характеризується прихильністю до ЄС та багатосторонністю (2002–2007 рр.); фаза цивілізаційного експансіонізму, що характеризується надто впевненою, панісламістською та експансіоністською зовнішньою політикою (2008–2014 рр.); і нинішня

фаза ультранаціоналізму, антизахідності і зміни пріоритетів стримування щодо курдського питання.

Такі драматичні переорієнтації та різкі політичні зрушення в країні, яка колись була міцно вбудована в західні багатосторонні інститути та західну культурну ідентифікацію, все ж визначають прочитання зовнішній політиці ПСР як просто відображення її проісламістської ідеології чи простого прагматизму. Драматичні зрушення та різкі переорієнтації зовнішньої політики ПСР за останнє десятиліття, швидше, ілюструють підпорядкування зовнішньої політики Туреччини політиці ПСР і, все частіше, популізму Ердогана: зовнішня політика розгортається як інструмент управління для мобілізації народної підтримки ПСР, демонізації її ворогів, відволікають увагу від своїх невдач і приймають будь-яку політику, необхідну в даний момент, щоб утримати ПСР при владі.

Відворот Туреччини від своєї історичної західної орієнтації спричинився поєднанням глобальних, регіональних та внутрішніх факторів, які з'явилися разом після приходу до влади ПСР у 2002 році, що завершилось більш ревізіоністською зовнішньою політикою після 2008 року.

Основним фактором цієї черги стало погроза турецької єврофілії після офіційно розпочатих переговорів про приєднання до ЕС з Анкарою в 2005 р., частково внаслідок відмови кіпрських греків від плану Аннана у врегулюванні довготривалої проблеми Кіпру в поєднанні з більш жорсткою антитурецькою позицією деяких європейських політиків щодо блокування повного членства Туреччини після конституційних референдумів ЄС у Франції та Нідерландах [22].

Коли очікування Туреччини щодо швидкого схвалення членства в ЄС зменшилися, західні економіки потрапили під економічну кризу 2008 року, яка поставила під сумнів модель глобалізації, що домінувала на Заході, пожвавила національні ініціативи та зробила менші держави, як

Туреччина, менш занепокоєними щодо взаємодії з багатосторонніми інституціями. [23] Крім того, відносне відволікання Сполучених Штатів з Близького Сходу при адміністрації Обами – виведення своїх сухопутних військ з Іраку в кінці 2011 року та зменшення закордонних зобов'язань – створило деякий політичний вакуум, породжуючи більшу зацікавленість Туреччини в регіональній конкуренції та створенні альянсів. Трансатлантичне членство в таких установах, як НАТО, почали ставити під сумнів деякі представники політичної еліти. Нарешті, процес гармонізації з ЄС усунув конституційні прерогативи військових, у яких був надмірний вплив у політиці країни. Серія звинувачень високопосадових армійських офіцерів та генералів щодо спроб військового перевороту після цих конституційних змін фактично припинила вплив армії на формулювання зовнішньої політики, передавши повну владу правлячій ПСР у 2008 р.[24]

Після цього, міцно контролюючи ситуацію, ПСР перейшла до більш незалежної зовнішньої політики, яка стала відома як Доктрина Давутоглу на честь міністра закордонних справ Ахмета Давутоглу, яка виклала бачення Туреччини як незалежної держави, яка стверджує свій вплив у її власному сусідстві. Послідовне перебування Давутоглу на посаді міністра закордонних справ (2009–2014 рр.), а потім прем'єр-міністра (2014–2016 рр.) характеризувалося дедалі більше напористою зовнішньою політикою та загальноісламістськими лозунгами. Туреччина різко збільшила свої регіональні ініціативи, прийняла політику «нульових проблем із сусідами» та розширила торгівлю з регіоном, в той же час частіше використовуючи популістську антизахідну риторику.[25]

Ця політика підсилювалася зверненнями як до націоналістичних, так і до релігійних почуттів серед електорату, підкреслених протистоянням президента Ердогана із президентом Ізраїлю Шимоном Пересом у Давосі та національним обуренням через інцидент з судном «Маві Мармара» в 2010 році, коли ізраїльські командос вбили дев'ять турецьких активістів на

судні під прапором Туреччини, що прямувало до Гази, Туреччина почала заявляти про себе як про активну і незалежну регіональну державу на Близькому Сході.

Період після 2009 року став золотою епохою нової зовнішньої політики ПСР, оскільки уряд посилив взаємну економічну та політичну співпрацю з Йорданією, Саудівською Аравією та Катаром та підписав двосторонні угоди з Сирією, Лівією, Єменом, Ліваном та Йорданією. Після зняття своєї тривалої протидії утворенню в Іраку автономного Курдистану відносини з регіональним урядом Курдистану процвітали, і Ірак став другим за величиною ринком експорту Туреччини. Туреччина також грала активну роль у вирішенні регіональних суперечок, ставши посередником між Сирією та Іраком, а також між Сирією та Ізраїлем; сприяння вирішенню конфліктів у Лівані, Іраку та Судані; і ініціювання програм допомоги розвитку, ставши третім найбільшим донором після США та Великобританії в 2013 році. Адміністрація ПСР також зміцнила свої транснаціональні зв'язки з Братами-Мусульманами, оскільки вона заглибилася в регіональну політику [26].

Ця нова зовнішня політика по-різному описувалася як «неоосманізм», «ісламський реалізм», «торгова держава» або як «субгегемонія». Деякі дослідники твердять, що ця нова політична орієнтація була «неколоніальна, неформальна імперія», в якій активна участь Туреччини на Балканах, Кавказі та Близькому Сході дозволила б перетворити країну на ключову регіональну державу. Інші автори стверджують, що в цьому баченні, Туреччина виступала в якості «агента установки порядку» з-за її історичних, культурних і релігійних зв'язків з Близьким Сходом і Балканами, висхідних до Османської імперії. Ця спільна історія узаконила імперську взаємодію Туреччини з цими регіонами, зробивши непримусовий заклик «Як ми», а не «Частина нас», яку називали «цивілізаційною геополітикою». Безперечно привабливим продуктом цієї нової орієнтації для ПСР було те, що вона відкрила нові

ринки турецькому капіталу, зробивши зовнішню політику основою його економічного успіху. Туреччина стала однією з найпривабливіших економік, що розвиваються, для іноземних інвестицій після фінансової кризи 2008 року. Зростаюча глобальна ліквідність сприяла економічному зростанню і дозволила уряду розпочати амбітні проекти з покращення інфраструктури та соціальних послуг. Крім того, її зовнішня політика стала основним інструментом для отримання конкурентної переваги у внутрішній політиці, підвищення популярності ПСР. Уряд також прагнув вирішити багаторічний курдський конфлікт в країні шляхом ініціювання кілька мирних процесів з Партією робітників Курдистану (ПКК), розуміючи, що для посилення своєї регіональної ролі та залучення інвестицій необхідно вирішити внутрішні суперечки.

«Арабська весна» 2011 року запропонувала Туреччині під керівництвом ПСР ідеальну можливість формувати економічний та геостратегічний склад нового Близького Сходу, одночасно підтверджуючи нову роль Туреччини у стосунках із Заходом. Однак дві критичні події в регіоні підірвали затвердження Туреччини як нової регіональної держави.

Переворот проти уряду Братів-Мусульман у Єгипті 3 липня 2013 року завдав серйозного удару по регіональним амбіціям Туреччини, підірвавши опору ПСР на транснаціональну мережу Братів-Мусульман як союзника і проксі, а також на приєднання її до Катару в суперництві з Саудівською Аравією за регіональний вплив після арабських повстань. Переворот завдав шкоди впливу Туреччини не лише в Єгипті, але і в Сирії, що дозволило іншим регіональним акторам отримати позитивні позиції. Прем'єр-міністр Давутоглу описав, як нове регіональне узгодження, спричинене переворотом, і наступні обійми коаліції під керівництвом Саудівської Аравії новим лідером Єгипту генералом Абделем Фаттахом аль-Сісі підірвали їх сирійську політику: «У міжнародному співтоваристві три сили. По-перше, є ті, хто підтримує демократичний перехід та підтримує демократичні групи: Туреччина та кілька поміркованих

демократичних сил. Другі - ті політичні суб'єкти, які бояться демократії. Ці держави вважають за краще автократи керувати своєю країною: Саудівська Аравія, ОАЕ та країни Перської затоки, крім Катару. Третя група - країни, які є сектантськими, як Іран. Раніше перші два об'єдналися проти іранського впливу, тому вони спільно працювали проти Асада. Однак після Сисі ця коаліція розпалася».

Другий чинник, що підірвав розвиток гегемоністських амбіцій Туреччини, був підйом ІДІЛ і сплеск транснаціональної курдської активності в результаті розпаду Сирії. Сирійські урядові сили відійшли від свого курдського регіону на початку громадянської війни в Сирії, що дозволило партії Сирійського курдського демократичного союзу (СКДС) перетворити себе на головного регіонального суб'єкта, запровадивши можливість другого автономного курдського регіону. Спочатку Туреччина намагалася протистояти цьому розвитку, підтримуючи проти-Асадські опозиційні сили та курдські фракції, які виступали проти СКДС - стратегія, яку Анкара вважала доповненням до своїх регіональних гегемоністських прагнень.

Однак швидкі територіальні завоювання та жорстокість ІДІЛ відносно населення, яке перебувало під його контролем в Іраку та Сирії поставила під сумнів турецьку стратегію боротьби з курдським рухом, зміцнюючи транснаціональні зв'язки курдів. Курдська протидія ІДІЛ перекинулася на Туреччину на початку жовтня 2014 року під час нападу ІДІЛ на сирійське курдське місто Кобані. Десятки тисяч курдів у південно-східній частині Туреччини протестували проти сирійської політики ПСР, заявивши, що «Кобані – Діярбакір», вимагаючи від уряду відкрити свій кордон для біженців та дозволити іракським силам Пешмерга перейти через Туреччину для надання допомоги сирійським курдам. Потім протести поширилися по всій країні, включаючи Анкару та Стамбул, і 42 людей загинули. Те, що сприймалося як зовнішня проблема, яка могла міститися в Сирії, стала, таким чином, внутрішньою проблемою. Що ще

важливіше, мобілізація курдів проти ІДІЛ отримала підтримку США, що призвело до активної співпраці між курдами та військовими США, ще більше посиливши турботу щодо безпеки Туреччини.

На початку 2015 року державний переворот в Єгипті та транснаціоналізація конфлікту в Сирії унеможливили для уряду ПСР просунути своє гегемоністське бачення на Близькому Сході або навіть підтримувати послідовну регіональну політику. Що ще важливіше, явно ісламська упередженість уряду як у внутрішній, так і в зовнішній політиці підживлювала антиурядову опозицію, особливо це стосується руху Гезі 2013 р.

Зіткнувшись з кризою управління, ультранаціоналістичний дискурс вибухнув в урядових колах ПСР, відтіснивши неоосманські прагнення Туреччини та імперіалістичні мрії про перехід на нові ринки. Офіційне припинення неоосманського періоду Туреччини було офіційно визнано, коли президент Ердоган попросив прем'єр-міністра Давутоглу подати у відставку у травні 2016 року, за два місяці до спроби державного перевороту в липні 2016 року, що суттєво зашкодило відносинам Туреччини із Заходом.

На момент невдалої спроби державного перевороту 15 липня 2016 року уряд вже йшов ультранаціоналістичним шляхом із різким занепадом демократизації. Спроба перевороту прискорила ці тенденції. Найбільш неспокійною для турецької зовнішньої політики стало посилення антизахідної риторики уряду Ердогана, що вже є поширеним дискурсом після протестів Гезі в 2013 році. Ердоган звинуватив західні країни у втручанні у внутрішні справи Туреччини, у сприянні кризі управління та навіть у підтримці спроби державного перевороту 15 липня. Конспіративне мислення уряду спроектувало причини кризи (економічної чи політичної) на зовнішні, насамперед західні, суб'єкти [5].

Занепад турецько-курдських відносин був і причиною, і наслідком цього більш широкого зниження статків ПСР та прийняття більш жорсткої

націоналістичної зовнішньої політики. На початку 2015 року представники уряду ПСР на чолі з Давутоглу та курдськими політиками оголосили короткочасний мирний план в десять пунктів. На виборах у червні 2015 року прокурдська Народна демократична партія (ЛДП) отримала 13,1 відсотка голосів, сприяючи тому, що уряд ПСР втратив більшість у парламенті і порушив свою здатність утворювати однопартійний уряд. Через тиждень після виборів 7 червня сили курдів захопили Тель Аб'яд в Сирії, встановивши коридор безпеки від кордону Іраку до Манбіжа на східній стороні річки Євфрат, який раніше Анкара оголосила своєю червоною лінією. В результаті цих подій, у червні 2015 року уряд ПСР різко змінив свою курдську стратегію, вкотре повністю пов’язуючи курдську проблему з проблемами безпеки, оскільки жорстокі зіткнення між турецькими силами та ПКК були відновлені, турецькі збройні сили зосереджені вздовж сирійських прикордонних провінцій і прагнули скоротити зв’язки між курдами в Туреччині та в Сирії [29].

У міру подальшого розвитку відносин із Заходом Туреччина розвивала економічні та військові відносини з Росією. Дві країни налагодили та формалізували співпрацю в Сирії разом з Іраном шляхом мирних переговорів в Астані. В обмін на обіцянку Туреччини припинити свою підтримку опозиційним групам в Сирії, Росія дала зелене світло прямим військовим операціям Туреччини в Сирії, таким як «Щит Євфрату», ціллю яких було обмеження впливу курдських сил. Активна співпраця з Іраном та Росією поставила Туреччину в більшу суперечність зі США. Угода уряду щодо придбання російських ракетних комплексів С-400 в подальшому трактувалася як ознака припинення орієнтації Туреччини до трансатлантичного альянсу та її зниження прихильності до західних установ безпеки. Картина погіршилася після того, як Вашингтон санкціонував двох міністрів ПСР, причетних до затримання американського пастора Ендрю Брунсона, якого звинувачували у підтримці невдалого перевороту [30].

З моменту приходу до влади у 2002 році зовнішня політика ПСР була гнучкою та адаптованою до зміни міжнародної та регіональної динаміки, внутрішніх обмежень та інтенсивного конфлікту еліти. Протягом трьох фаз ідеологічного розвитку ПСР – ліберального інтернаціоналізму, цивілізаційного експансіонізму та ультранаціоналізму – Туреччина виявляла ключові соціальні та політичні елементи популістського бачення. У турецьких реаліях, популізм виступав у ролі ідеології, яка, як правило, розглядає політику як змагання між двома однорідними та антагоністичними групами, «чистими людьми» та «корумпованою елітою», а популістська політична партія часто виявляла більшу гнучкість та прагматизм у прийнятті різних ідеологічних орієнтацій [7].

У ПСР, як популістської політичної партії, керівними чинниками зовнішньої політики стали її гнучкість та безпринципність. Як і інші популістські партії, ПСР співпрацювала з багатосторонніми інституціями, коли партійні еліти бачили негайну матеріальну вигоду, і ставала прозахідною, коли позитивні відносини з Європою сприяли їх інтересам. Зовнішня політика відіграла важливу роль у зростаючої популярності ПСР, оскільки Ердоган зміг представити міжнародний статус країни з точки зору сприйняття її іншими державами. Прихильники ПСР вважають, що уряд відновив статус і честь країни на Заході, який був пошкоджений в епоху республіканців. Далі вони називають ревнощі головною причиною того, чому іноземні країни можуть протидіяти Туреччині. Більше того, партія наголошує, що міжнародний статус країни пояснюється не на основі цінностей та норм, таких як права людини та демократія, а на основі інвестицій в її інфраструктуру, таких як мости, дороги та аеропорти.

ПСР використовувала зовнішню політику, особливо після невдач 2013–2015 років, як техніку управління для проектування звинувачення зовнішніх суб'єктів у її невдачах як на міжнародному, так і на внутрішньому фронті. Зовсім недавно ПСР розширила своє популістське поняття боротьби проти корумпованої еліти, включаючи фінансові центри,

закордонні уряди та міжнародні установи – практично будь-якого зовнішнього суб'єкта, який кидає виклик чи критикує уряд ПСР. У поєднанні з націоналізмом, популістська риторика розподілу провини на «корумпованих сторонніх людей» дозволила ПСР звернутися до своєї соціальної бази, щоб вона пробачила невдачі уряду, який не в змозі покращити якість життя населення.

Ердоган особливо вправно переосмислює, хто є «вони» і хто «ми», хто є ворогом й хто другом, що стає все більш ефективною стратегією в умовах економічної кризи Туреччини, сумнівної інтервенції у громадянську війну в Сирії та зростаючий курдський транснаціоналізм. Оскільки Туреччина зіткнулася з різкими змінами у своїх зовнішньополітичних позиціях, електорат відреагував швидко та емфатично до харизматичного керівництва Ердогану. За результатами опитування, проведеного Університетом Кадир Хас, доля тих, хто заявив, що «Туреччина не має друзів», зросла з 17,2% до 22,5% за один рік. У той же період доля тих, хто вважає, що США є ворожою країною, збільшилася з 10 відсотків до 16,2 відсотка, а тих, хто визначає відносини з Росією як позитивні та кооперативні, збільшилася з 18,1 до 46,5 відсотка [6].

Популістське бачення ПСР також спиралося на прямий зв'язок між лідером та «народом» без потреби в посередниках. Паралельно з перебудовою внутрішньої політики, виконавча влада та особа Ердогана переважають у прийнятті рішень у зовнішній політиці. До ПСР зовнішня політика значною мірою визначалася потужними збройними силами та фахівцями міністерства закордонних справ. В даний час, відображаючи як структурну трансформацію міжнародної системи, так і послаблення внутрішніх обмежень, зовнішня політика Анкари зростає все більш орієнтованою на виконавчу владу з кількома механізмами нагляду, що дасть більше місця для міжвідомчої консультації. Поряд із прагненням Туреччини до авторитаризму, особисті відносини між лідерами відіграють вирішальну роль у визначенні її політики. Можна стверджувати, що

найпотужнішою детермінантною поведінкою турецького альянсу став розрахунок того, яка зовнішня влада, швидше за все, робить те, що необхідно, щоб утримати чинний режим при владі.

В останнє десятиліття Туреччина перейшла від існування у якості зразка ісламської демократії до моделі авторитаризму; від вестернізації до антивестернізації; від «нульових проблем із сусідами» до схильної до використання сили зовнішньої політики. Концепція популістської зовнішньої політики є найкориснішим інструментом для пояснення цих драматичних перетворень та різких зрушень за правління тієї ж партії. Зовнішня політика – це не те, що робить політичну партію популістською, але популістські політичні партії використовують зовнішню політику більш агресивно як техніку управління, щоб залишатися при владі, створюючи тим самим більш нестабільну, непередбачувану та схильну до конфліктів зовнішню політику, з серйозними наслідками для регіональної та глобальної стабільності.

Список використаних джерел

1. Радь Т. Теоретичні засади популізму. - Науковий вісник Ужгородського університету. - Серія: Політологія, Соціологія, Філософія. Випуск 13, 2009 р. - С. 289-293.
2. Прядко Т.П. Актуалізація популізму як один із проявів зростання психологічної тривожності суспільства в умовах глобалізації. - Молодий вчений. № 9.1 (49.1) - вересень, 2017 р. – С. 137-142.
3. Радь Т. Генезис феномену популізму: екскурс в історію проблеми. - Науковий вісник Ужгородського університету. - Серія: Політологія, Соціологія, Філософія. Випуск 14, 2010 р. - С. 44-49.
4. Кіянка І. Популізм як виклик публічному управлінню: історичний аспект. - Науковий вісник. 2018. Вип. 21 «Демократичне врядування». - С. 57-63.

5. Özpek B., Yaşar N. Populism and foreign policy in Turkey under the AKP rule. - Turkish Studies, 2017. - http://www.tandfonline.com/loi/ftur20
6. Balta E. The AKP's Foreign Policy as Populist Governance. - Middle East Report. Fall 2018. - P.14-18.
7. Özdemir Y. Turkey's Justice and Development Party: an utmost case of neoliberal populism. - https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/1afd5880-af7d-4232-a8ca-97da30743db6.pdf
8. Panizza, F., Miorelli R. Populism and democracy in Latin America. - Ethics & International Affair, no. 1 (2009). - P. 39-46.
9. Conniff M. Latin American Populism in Comparative Perspective. Albuquerque: University of New Mexico Press, 1982. - 442 p.
10. Filc D. Post-populism: explaining neo-liberal populism through the habitus. - Journal of Political Ideologies, № 02 (2011). - P. 221-238.
11. Roberts K. Neoliberalism and the Transformation of Populism in Latin America: The Peruvian Case. - World Politics, № 1 (1996). - P. 82-116.
12. Panizza F. Introduction: Populism and the Mirror of Democracy / Populism and the mirror of democracy, edited by F. Panizza. Verso, London & New York, 2005. - 337 p.
13. Mudde C. The populist zeitgeist. - Government and Opposition. - № 4 (2004). - P. 542-563.
14. Laclau E. On populist reason. London: Verso, 2005. - 412 p.
15. Collins J.N. New left experiences in Bolivia and Ecuador and the challenge to theories of populism. - Journal of Latin American Studies. № 01 (2014). - P. 59-86.
16. Weyland K. Neopopulism and neoliberalism in Latin America: Unexpected affinities. - Studies in Comparative International Development. - № 3 (1996). - P. 3-31.
17. Weyland K. Neoliberal Populism in Latin America and Eastern Europe. - Comparative Politics. - № 4 (1999). - P. 379-401.

18. Weyland K. Neopopulism and Neoliberalism in Latin America: How Much Affinity? - Third World Quarterly. - № 6 (2003). - P. 1095-1115.
19. Knight A. Populism and neo-populism in Latin America, especially Mexico. - Journal of Latin American Studies. - № 02 (1998). - P. 223-248.
20. Kazin M. Democracy betrayed and redeemed: Populist traditions in the United States. - Constellations. - № 1 (1998). - P. 75-84.
21. Filc D. Post-populism: explaining neo-liberal populism through the habitus. - Journal of Political Ideologies. - № 02 (2011). - P. 221-238.
22. Paker E. The Ceasefire This Time. - https://merip.org/2005/08/the-ceasefire-this-time/
23. Öniş Z. Multiple Faces of the 'New' Turkish Foreign Policy: Underlying Dynamics and a Critique. - Insight Turkey 13/1 (2011). - P. 15.
24. Balta E., Akça I. Beyond Military Tutelage: Analyzing Civil-Military Relations under the Justice and Development Party. Rethinking Security. New York: Lexington Books, 2012.
25. Aras B. Turkey and the GCC: An Emerging Relationship. - Middle East Policy. - № 12. - 2005.
26. Gilley B. Turkey, Middle Powers, and the New Humanitarianism. - Perceptions: Journal of International Affairs. - № 1. - 2015.
27. Bilgin P. A Return to 'Civilizational Geopolitics in the Mediterranean? Changing Geo-political Images of the European Union and Turkey in the Post-Cold War Era. - Geopolitics. - № 9/2. - 2004.
28. Turkish Prime Minister Ahmet Davutoğlu in conversation with Richard Falk. - Open Democracy, December 17, 2004.
29. Stansfield G. The Unravelling of the Post-First World War State System? The Kurdistan Region of Iraq and the Transformation of the Middle East. - International Affairs. - № 2. - 2013.
30. Kirişçi K. Turkey and the West: Troubled Alliance. Washington DC: Brookings Institution, 2018. - 128 p.